

Een herinnering... Michail Boelgakov

Boelgakov schreef deze tekst na het horen van het nieuws van Lenin's dood op 21 januari 1924. Vertaald door Carel Schouten.

Uit de archieven van
De meester en Margarita

<http://www.masterandmargarita.eu>

Webmaster

Jan Vanhellemont
Klein Begijnhof 6
B-3000 Leuven

+3216583866
+32475260793

Een herinnering...

Velen, velen hebben herinneringen met betrekking tot Vladimir Iljitsj¹. Ik heb er één. Ze is uiterst duurzaam, en ik kan er geen afstand van nemen. Ja, en hoe kun je er afstand van nemen als iedere avond, zodra de grijze welluidendheid van verwarmingsbuizen met warmte volloopt en een aangename golf door de kamer stroomt, ik herinnerd word aan het gele papier van mijn welbekende verzoekschrift en de versleten blouse van Nadjezda Konstantinovna²...

Hoe neem je afscheid van een herinnering als iedere avond, zodra de lonten van een kroonluchter van vijftig kaarsen ontstoken worden, en ik in de groene schaduw van de lampenkap kan schrijven en lezen, in de warmte, zonder er aan te denken dat op de binnenplaats de wind waait bij achttien graden vorst.

Is het denkbaar afscheid te nemen als ik, zodra ik mijn hoofd ophef, boven me het plafond tegenkom? Het is, weliswaar, een afstotelijk plafond – laag, met roet bedekt en gebarsten, maar toch is het een plafond en niet de donkerblauwe sterrenhemel boven de Pretsjistenskij-boulevard, waar, volgens de precieze gegevens van de wetenschap, het zelfs geen achttien graden is, maar 271, - en beide onder nul. En om mijn literaire arbeidsleven te beëindigen, was een veel kleinere mate van van deze kou voldoende geweest. Bij mij is het onder de zwarte guirlandes van spinrag echter twaalf graden boven nul, het is licht, en er zijn boeken, en een kaartje van de Woonkameraadschap. En dat betekent, dat ik net zo lang zal blijven bestaan als het hele huis. Er komt geen brand – en ik woon.

Maar ik zal alles in de juiste volgorde vertellen.

Het was eind 1921. Ik kwam aan in Moskou. De verhuizing zelf leverde me geen bijzondere moeilijkheden op, omdat mijn bagage heel compact was. Mijn hele bezit paste in een handkoffer. Daarnaast had ik een schaapswollen pelsjas om mijn schouders. Dat zal ik niet beschrijven. Dat doe ik niet om bij de lezer niet het gevoel van afkeer op te roepen, dat mij tot op heden kwelt bij de herinnering aan dat haveloze lor.

Het is genoeg te zeggen dat ik op mijn eerste wandeling door de Tverstraat zes keer achter mijn schouders een verrukte fluisterstem hoorde:

“Dat is een kort pelsjasje!”

Twee dagen liep ik door Moskou rond, en stelt u zich voor, ik vond een betrekking. Het was niet een bijzonder schitterende aanstelling, maar niet slechter dan andere betrekkingen: ze gaven evengoed grutten te eten en ze betaalden evengoed het salaris voor augustus in december. Ik nam de betrekking.

En hier ontstond voor mij in de meest weerzinwekkende naaktheid een probleem... een kamer. Een mens heeft een kamer nodig. Zonder een kamer kan een mens niet leven. Mijn pelsjas verving een overjas, een deken, een tafellaken en een bed. Maar hij kon geen kamer vervangen, net zomin als het koffertje. Het koffertje was te klein. Bovendien kon je het niet verwarmen. En tenslotte leek het me onfatsoenlijk om een mens met een betrekking in een koffer te laten slapen.

Ik ging op pad naar de Woonafdeling en stond zes uur lang in de rij. Aan het begin van het zevende uur stond ik in een rij van mensen die op mij leken, ik ging een studeerkamer binnen, waar ze zeiden dat ik over twee maanden een kamer kon krijgen. Over twee maanden, ongeveer zestig nachten, en de vraag waar ik die zal doorbrengen interesseerde mij in hoge mate. Vijf van die nachten kon ik trouwens al wegstrepen: ik had vijf bekende gezinnen in Moskou. Twee keer sliep ik op een canapé in de hal, twee keer op stoelen en een keer op een gasplaat. Maar de zesde nacht ging ik overnachten op de Pretsjistenskij-boulevard. Die is heel mooi, die boulevard, in november, maar er meer dan één nacht overnachten is in die tijd niet mogelijk.

---

¹ Vladimir Iljitsj Lenin

² Nadjezda Konstantinovna Oeljanova – de echtgenote van Lenin

Een ieder die dat wenst kan zich daarvan vergewissen. In de vroege morgen, als de hemel boven de enorme koepels bleek afstak, pakte ik het koffertje, bedekt met zilverkleurige rijp, en ging op pad naar het Brjanskij-station. Het enige wat ik wilde na een nachtje op de boulevard, was Moskou verlaten. Zonder enige spijt liet ik de rode grutten van de baas in een tas achter en het salaris voor november, dat ze me in februari moesten geven. De koepels, daken, ramen en Moskovische mensen waren mij slecht gezind, en ik liep op het Brjanskij-station af.

Hier gebeurde iets, dat niet anders dan een wonder genoemd mag worden. Vlak voor het Brjanskij station kwam ik een vriend van me tegen. Ik had altijd verondersteld dat hij al dood was.

Maar hij was niet alleen niet dood, hij woonde in Moskou en had een eigen kamer. Oh, mijn beste vriend! Een uur later zat ik bij hem in de kamer.

Hij zei "Blijf slapen, maar je kunt niet ingeschreven worden."

's Nachts bleef ik slapen, en overdag ging ik naar het Woonbeheer, om me te laten inschrijven voor een gemeenschappelijke verblijfsvergunning. De voorzitter van het Woonbeheer, een dikke, samowarkleurige persoon met een dikke lamsvellen muts en een lamsvellen kraag, ging zitten, plantte zijn ellebogen wijd uit elkaar op tafel en keek met koperen ogen naar de gaten in mijn pelsjas. De leden van het Woonbeheer, met lamsvellen mutsen op, omringden hun voorzitter.

"Alstublieft, schrijft u mij in," zei ik, "mijn huisbaas heeft er immers niets op tegen dat ik in zijn kamer verblijf. Ik ben heel stil. Ik zal niemand storen. Ik zal niet in dronken toestand verkeren of kloppen..."

"Nee," antwoordde de voorzitter, "Ik schrijf u niet in. U wordt niet geacht in dat huis te wonen."

"Maar waar moet ik dan wonen," vroeg ik, "waar? Ik mag niet op de boulevard wonen."

"Dat is mijn zaak niet," antwoordde de voorzitter.

"Vliegt u eruit, als een kurk!" riepen de medeplichtigen van de voorzitter met ijzeren stemmen.

"Ik ben geen kurk... ik ben geen kurk," mompelde ik wanhopig, "waar moet ik dan heenvliegen? Ik ben een mens." De wanhoop vrat aan me.

Zo ging het vijf dagen voort, en op de zesde dag kwam er een kreupele man met een blikje petroleum in zijn handen en verkondigde dat, indien ik de volgende dag niet zelf weg zou gaan, dat dan de militie me zou wegvoeren.

Toen barstte ik in razernij uit.

's Nachts stak ik een dikke trouwkaars aan met een gouden spiraal. De elektriciteit was al een week kapot, en mijn vriend verlichtte de kamer met kaarsen, bij het licht waarvan zijn tante haar hart en hand aan zijn oom had geschonken. De kaars hilde wassen tranen. Ik legde een groot vel papier neer en begon er iets op te schrijven, dat begon met de volgende woorden: 'aan de Voorzitter van de Raad van Volkscommissarissen Vladimir Iljitsj Lenin.' Alles, alles schreef ik op dit vel: hoe ik een betrekking had gevonden, en hoe ik naar de Woonafdeling was gegaan, en hoe ik bij 270 graden sterren had gezien boven de Kathedraal van Christus de Redder, en hoe ze me hadden toegeroepen:

"Vliegt u eruit, als een kurk."

's Nachts, in het aardedonker, viel ik op de haveloze bank in de kou (de verwarming was ook stuk) in slaap en droomde ik van Lenin. Hij zat op een stoel aan een schrijftafel en in de kring van het licht van de lamp keek hij mij aan. Ik zat op een stoel tegenover hem in mijn korte pelsjas en vertelde over de sterren boven de boulevard, over de trouwkaars en de voorzitter.

"Ik ben geen kurk, nee, geen kurk, Vladimir Iljitsj."

Tranen stroomden in overvloed uit mijn ogen.

"Zo... zo... zo" antwoordde Lenin.

Daarna belde hij.

"Geef hem een toewijzing voor een gemeenschappelijke verblijfsvergunning met zijn vriend. Laat hem daar eeuwige eeuwen in de kamer zitten en daar gedichten over de sterren schrijven en dergelijke nonsens. En roep die ploert met lamsvellen muts bij mij op. Ik zal hem een gemeenschappelijke verblijfsvergunning laten zien."

Ze brachten de voorzitter. De dikke voorzitter huilde en mompelde:
"Ik zal het niet meer doen."

Iedereen op het werk lachte 's morgens, toen ze het vel papier zagen, dat 's nachts bij kaarslicht geschreven was.

"U dringt niet tot hem door, mijn beste," zei de chef meevoelend tegen mij.

"Wel, dan dring ik door tot Nadjezjda Konstantinovna," zei ik wanhopig, "het maakt me nu niets uit. Ik ga niet naar de Pretsjistenskij-boulevard."

En ik drong tot haar door.

Om drie uur ging ik de studeerkamer binnen. Op de schrijftafel stond een telefoontoestel. Nadjezjda Konstantinovna kwam in een versleten blouse vanachter haar tafel en keek naar mijn korte pelsjas.

"Wat wilt u?" vroeg ze, terwijl ze het welbekende vel in mijn handen zag.

"Ik wil niets op de wereld behalve één ding – een gemeenschappelijke verblijfsvergunning. Ze willen me weggagen. Ik heb geen enkel vertrouwen in wie dan ook, behalve in de Voorzitter van de Raad van Volkscommissarissen. Ik vraag u nadrukkelijk om hem dit verzoekschrift te geven."

Ze las het.

"Nee," zei ze, "zoiets kan ik niet aan de Voorzitter van de Raad van Volkscommissarissen doorgeven."

"Wat moet ik dan doen?" vroeg ik en liet mijn muts vallen.

Nadjezjda Konstantinovna pakte mijn vel papier en schreef terzijde met rode inkt:

'Ik vraag u een toewijzing te geven voor een gemeenschappelijke verblijfsvergunning.'

En ze ondertekende: Oeljanova.

Punt.

Het belangrijkste is dat ik had vergeten haar te bedanken.

Dat had ik vergeten.

Ik zette mijn muts scheef op en ging naar buiten. Ik had het vergeten.

Om vier uur 's middags ging ik het doorrookte Woonbeheer binnen. Ze zaten allemaal bij elkaar.

"Wat?" riepen ze allen uit, "Bent u nog hier? Vlieg..."

"Als een kurk?" vroeg ik onheilspellend, "Als een kurk? Nietwaar?"

Ik pakte het vel papier, legde het op de tafel en wees met een vinger op de vertrouwelijke woorden.

De lamsvellen mutsen bogen zich over het vel papier, en ze raakten terstond verlamd. Door de klok, die op de muur tikte, kan ik zeggen, hoe lang die toestand voortduurde: Drie minuten.

Daarna leefde de voorzitter op en liet zijn mat wordende ogen over mij glijden:

"Oelja?..." vroeg hij met een houterige stem.

Weer hoorde ik tijdens het zwijgen het tikken van de klok.

"Ivan Ivanytsj," bracht de verzwakte lamsvellen voorzitter uit, "schrijft u, kameraad, een toewijzinkje uit voor een gemeenschappelijke verblijfsvergunning."

Kameraad? Ivan Ivanytsj pakte een boek en, na zijn pen gescherpt te hebben, begon hij een toewijzinkje te schrijven in doodse stilte.

Ik woon! Nog steeds in diezelfde kamer met een met roet bedekt plafond. Ik heb boeken, en er valt een kring van licht op de tafel. Op 22 januari liep de kring vol met een rood licht, en dadelijk verscheen me in het licht een gezicht uit een nachtelijk visioen – een gezicht met een baardje als een akkertje en scherpe knobbels op het voorhoofd, en erachter – grijze haren van verdriet en wanhoop, versleten bont op de blouse en een woord in rode inkt – Oeljanova.

Het belangrijkste is dat ik toen vergeten had haar te bedanken.

Dat is pijnlijk zeg...

Dank u wel, Nadjezjda Konstantinovna.